

### บทที่ 3

## สภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการการพัฒนา การจัดการขยะมูลฝอยของสำนักทางหลวงที่ 10 จังหวัดสุพรรณบุรี

การนำเสนอสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการพัฒนาการจัดการขยะมูลฝอยของสำนักทางหลวงที่ 10 จังหวัดสุพรรณบุรี นี้ ขอเสนอเป็น 5 ขั้นตอน ดังนี้

1. คำถามการวิจัย
2. วัตถุประสงค์การวิจัย
3. วิธีการดำเนินการวิจัย
4. สภาพปัจจุบันของการจัดการขยะมูลฝอยของสำนักทางหลวงที่ 10 จังหวัดสุพรรณบุรี
5. ปัญหาและความต้องการพัฒนาการจัดการขยะมูลฝอยของสำนักทางหลวงที่ 10 จังหวัดสุพรรณบุรี

#### คำถามการวิจัย

การวิจัยในระยะที่ 1 นี้ มุ่งแสวงหาคำตอบสำหรับคำถามการวิจัยที่สำคัญ 2 คำถาม คือ

1. สภาพปัจจุบันของการจัดการขยะมูลฝอยของสำนักทางหลวงที่ 10 จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นอย่างไร
2. ปัญหาและความต้องการพัฒนาการจัดการขยะมูลฝอยของสำนักทางหลวงที่ 10 จังหวัดสุพรรณบุรี คืออะไร

#### วัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัยในระยะที่ 1 นี้ มีวัตถุประสงค์การวิจัย 2 ประการ คือ

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของการจัดการขยะมูลฝอยของสำนักทางหลวงที่ 10 จังหวัดสุพรรณบุรี
2. เพื่อศึกษาปัญหาและความต้องการพัฒนาการจัดการขยะมูลฝอยของสำนักทางหลวงที่ 10 จังหวัดสุพรรณบุรี

## วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการการพัฒนาการจัดการขยะมูลฝอยของสำนักทางหลวงที่ 10 จังหวัดสุพรรณบุรี ใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) การวิจัยในขั้นตอนที่ 1 นี้เป็นการสร้างโอกาสให้ผู้มีส่วนสำคัญและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาการจัดการขยะมูลฝอยของสำนักทางหลวงที่ 10 จังหวัดสุพรรณบุรี ทุกฝ่ายได้ร่วมกันศึกษาการจัดการขยะมูลฝอยของสำนักทางหลวงที่ 10 ในปัจจุบัน รวมทั้งร่วมกันระบุปัญหาและความต้องการการพัฒนาการจัดการขยะมูลฝอยของสำนักทางหลวงที่ 10 จังหวัดสุพรรณบุรี โดยการประยุกต์ใช้การวิจัยเชิงสำรวจ (survey research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) ประกอบกัน โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

### 1. กรอบการวิจัย

การวิจัยในระยะที่ 1 ผู้วิจัยใช้กรอบการวิจัยตามแนวทางการจัดการขยะมูลฝอย ดังนี้

#### 1.1 การคัดแยกขยะมูลฝอย

#### 1.2 การกำจัดขยะมูลฝอยโดยการทำปุ๋ยหมัก

### 2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นผู้มีส่วนสำคัญและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาการจัดการขยะมูลฝอยของสำนักทางหลวงที่ 10 จังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 31 คน ซึ่งประกอบด้วย

#### 2.1 ผู้มีส่วนสำคัญในการพัฒนา จำนวน 17 คน ประกอบด้วย

##### 2.1.1 เจ้าหน้าที่ดูแลประจำอาคารสำนักงาน จำนวน 4 คน

##### 2.1.2 เจ้าหน้าที่ดูแลสนามและสวนหย่อม จำนวน 7 คน

##### 2.1.3 เจ้าหน้าที่ที่พักอาศัยบ้านพักของสำนักทางหลวงที่ 10 จำนวน 6 คน

#### 2.2 ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนา จำนวน 14 คน ประกอบด้วย

##### 2.2.1 ผู้อำนวยการสำนักทางหลวงที่ 10 จำนวน 1 คน

##### 2.2.2 เจ้าหน้าที่สำนักงานพัฒนาที่ดินจังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 1 คน

##### 2.2.3 คณะกรรมการประเมินกิจกรรม 5 ส ของสำนักทางหลวงที่ 10

จำนวน 3 คน

##### 2.2.4 ผู้เชี่ยวชาญด้านการกำจัดขยะมูลฝอยของเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี

จำนวน 1 คน

##### 2.2.5 เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลดอนก่ายาน จำนวน 1 คน

##### 2.2.6 ครอบครัวของเจ้าหน้าที่ที่พักอาศัยบ้านพักของสำนักทางหลวงที่ 10

จำนวน 7 คน

### 3. วิธีการและเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการและเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลหลากหลายวิธีการตามลักษณะและธรรมชาติของแหล่งข้อมูล ดังนี้

#### 3.1 การสัมภาษณ์

3.1.1 การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (in-depth interview) ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเจ้าหน้าที่ของสำนักทางหลวงที่ 10 ที่เข้าร่วมกระบวนการพัฒนาการจัดการขยะมูลฝอย จำนวน 17 คน ซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informant) โดยใช้แบบสัมภาษณ์ที่ครอบคลุมตามกรอบการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์ตามขั้นตอนที่สุภางค์ จันทวานิช (2539, หน้า 82-84) ได้เสนอไว้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาคือปัญหาเกี่ยวกับการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญเพื่อให้ได้ข้อมูลตามประเด็นการศึกษาที่ตั้งไว้ ดังนี้

1) การเตรียมการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้ประสานงานกับผู้อำนวยความสะดวกสำนักทางหลวงที่ 10 และผู้เข้าร่วมกระบวนการเพื่อนัดหมาย วัน เวลา และสถานที่ ที่กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญสามารถเดินทางมาได้สะดวก

2) การสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้แจ้งวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลและประเด็นในการสัมภาษณ์ แล้วดำเนินการสัมภาษณ์ตามประเด็นที่กำหนดไว้ที่ละประเด็นจนครบทุกประเด็น ตลอดเวลาการสัมภาษณ์ผู้วิจัยได้ประเมินความเชื่อมโยงสอดคล้องของข้อมูลที่ได้ตามประเด็นที่กำหนดไว้ การสัมภาษณ์แต่ละครั้งใช้เวลาโดยเฉลี่ยประมาณ 40 นาทีต่อคน

3) การจัดบันทึกการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการจัดบันทึกเนื้อหาที่เป็นประเด็นสำคัญ ๆ ไว้เป็นแนวทาง ขณะเดียวกันก็ขออนุญาตบันทึกเสียงไว้ด้วย และเพื่อป้องกันความคลาดเคลื่อนที่เกิดจากการสรุป ดังนั้นเมื่อสิ้นสุดการสัมภาษณ์ในแต่ละประเด็นผู้วิจัยได้ทบทวนและสรุปประเด็นเพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้ยืนยันข้อมูลอีกครั้งหนึ่ง ทำเช่นนั้นจนครบทุกประเด็น

4) การปิดการสัมภาษณ์ เมื่อสัมภาษณ์ครบทุกประเด็นแล้ว ผู้วิจัยได้ขอบคุณผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พร้อมทั้งขอหมายเลขโทรศัพท์ที่สามารถติดต่อได้ในกรณีที่ต้องการความชัดเจนในประเด็นเพิ่มเติม

ในการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้แบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยได้ดำเนินการดังนี้

1) ได้นำกรอบแนวคิดในการวิจัยดังกล่าวแล้วข้างต้นมาใช้เป็นหลักการในการกำหนดประเด็นคำถามในการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2) สร้างแบบสัมภาษณ์ เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลตามประเด็นที่กำหนด

3) ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสัมภาษณ์กับกรอบแนวคิดในการวิจัยโดยขอให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้าง (construct validity) และนำไปทดลองสัมภาษณ์กับเจ้าหน้าที่ของสำนักทางหลวงที่ 10 ที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมายก่อนที่จะนำไปใช้ในการสัมภาษณ์จริง

4) ขณะที่สัมภาษณ์ เมื่อพบประเด็นที่เกี่ยวข้องก็ได้ปรับปรุงข้อคำถามเพิ่มเติมเพื่อให้ครอบคลุมประเด็นที่ต้องการให้มากที่สุด



ภาพ 7 การสัมภาษณ์

3.2 การสอบถาม ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเจ้าหน้าที่ของสำนักทางหลวงที่ 10 จำนวน 31 คน โดยใช้แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ตามสภาพบริบทของผู้ให้ข้อมูลและบริบทของปัญหาซึ่งเป็นข้อมูลเชิงคุณภาพมาปรับเป็นแบบสอบถามเพื่อทราบข้อมูลเชิงปริมาณในประเด็นการคัดแยกขยะมูลฝอย

3.3 การสนทนากลุ่ม (focus group discussion) ดำเนินการใน 2 ลักษณะ คือ

3.3.1 จัดประชุมเจ้าหน้าที่ของสำนักทางหลวงที่ 10 ที่เข้าร่วมกระบวนการเมื่อวันที่ 19 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2550 เวลา 13.00 น. ณ อาคารส่วนอำนวยความสะดวกของสำนักทางหลวงที่ 10 เพื่อเก็บข้อมูลเพิ่มเติมให้ครบถ้วนสมบูรณ์และถูกต้องมากที่สุด รวมทั้งเป็นการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้าไปพร้อมกันด้วย โดยดำเนินการประชุมกลุ่มหลังจากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เสร็จเรียบร้อยแล้ว ผู้เข้าร่วมในการสนทนา ได้แก่ เจ้าหน้าที่ของสำนักทางหลวงที่ 10 ที่เข้าร่วมกระบวนการ จำนวน 12 คน ประเด็นการสนทนาประกอบด้วย การคัดแยกขยะมูลฝอยและการกำจัดขยะมูลฝอยโดยการทำปุ๋ยหมัก

3.3.2 จัดประชุมผู้มีส่วนสำคัญและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการขยะมูลฝอยของสำนักทางหลวงที่ 10 จำนวน 13 คน เมื่อวันที่ 9 มิถุนายน พ.ศ.2550 เวลา 13.30-15.30 น. ณ อาคารส่วนอำนวยความสะดวกของสำนักทางหลวงที่ 10 เพื่อให้กลุ่มได้รับทราบ ทบทวน

ยืนยัน และปรับแก้ข้อมูลสภาพการจัดการขยะมูลฝอยของสำนักทางหลวงที่ 10 ในปัจจุบัน รวมทั้งปัญหาและความต้องการการพัฒนาการจัดการขยะมูลฝอยของสำนักทางหลวงที่ 10 ร่วมกัน จนสามารถสรุปสภาพการจัดการขยะมูลฝอยของสำนักทางหลวงที่ 10 ในปัจจุบัน รวมทั้งปัญหาและความต้องการการพัฒนาการจัดการขยะมูลฝอยของสำนักทางหลวงที่ 10 ได้ อย่างถูกต้องแม่นยำตรงมากที่สุด นอกจากนี้ผู้ร่วมประชุมยังได้ร่วมกันสะท้อนความต้องการในการพัฒนาการจัดการขยะมูลฝอยในบางส่วนอีกด้วย



ภาพ 8 การสนทนากลุ่ม

3.4 การสังเกต (observation) ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลในวันที่ได้เข้าไปพูดคุยกับ เจ้าหน้าที่ของสำนักทางหลวงที่ 10 ที่ดำเนินกิจกรรม 5 ส. ซึ่งจัดขึ้นทุก 4 เดือน ประเด็นในการสังเกตคือ การคัดแยกขยะมูลฝอยและการกำจัดขยะมูลฝอย

#### 4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

4.1 ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีการวิจัยและพัฒนาพร้อมขออนุญาตออก ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้อำนวยการสำนักทางหลวงที่ 10 หลังจากได้รับอนุญาตแล้ว ผู้วิจัยได้เข้าพบชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัยและพัฒนาเพื่อขอความร่วมมือในการเก็บ รวบรวมข้อมูลจากหัวหน้าส่วนที่เกี่ยวข้อง

4.2 ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งโดยการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่มและการ สังเกต โดยดำเนินการตั้งแต่เดือน พฤศจิกายน พ.ศ. 2549 ถึงเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2550

#### 5. การตรวจสอบข้อมูล

เมื่อได้เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการต่างๆ ที่ใช้ประกอบกันดังรายละเอียดข้างต้น แล้วนั้น เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้อง ครบถ้วนสมบูรณ์และชัดเจนมากที่สุด ผู้วิจัยจึงตรวจสอบ ข้อมูลทั้งการตรวจสอบความตรง (validity) และการตรวจสอบความเที่ยง (reliability) โดย ดำเนินการดังนี้

5.1 การตรวจสอบความตรง ผู้วิจัยได้เริ่มพัฒนากรอบการวิจัยในครั้งนี้โดย การศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องอย่างชัดเจน พร้อมทั้งตรวจสอบข้อมูลตลอด ระยะเวลาที่เก็บข้อมูลในสนามเพื่อความสมบูรณ์ถูกต้องของข้อมูลที่ได้ว่าตรงตามประเด็นของ กรอบการวิจัยที่ต้องการศึกษาอย่างครบถ้วนหรือไม่ ซึ่งเป็นการตรวจสอบความตรงไปแล้วขั้น หนึ่ง นอกจากนั้นผู้วิจัยยังได้ใช้การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (triangulation) คือ

5.1.1 การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (data triangulation) เปรียบเทียบ และตรวจสอบ (cross-check) ความแน่นอนของข้อมูล (consistency) โดยนำข้อมูลจากแหล่ง ต่าง ๆ (data sources) ที่เก็บโดยวิธีการเชิงคุณภาพต่าง ๆ มาเปรียบเทียบกัน ข้อมูลที่ได้จาก การเก็บในเวลา สถานที่ และจากบุคคล ที่ต่างกันต้องได้ข้อมูลที่ตรงกัน

5.1.2 การตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล (methodological triangulation) โดยตรวจสอบข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลหลายวิธีในเรื่องเดียวกันด้วย วิธีการต่าง ๆ ได้แก่ การสัมภาษณ์ การสังเกต และการศึกษาเอกสารต้องได้ข้อมูลที่ตรงกัน

นอกจากนั้นการที่ผู้วิจัยได้จัดประชุม โดยเชิญผู้มีส่วนสำคัญและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ในการพัฒนาการจัดการขยะมูลฝอยของสำนักทางหลวงที่ 10 ทุกฝ่ายมาประชุมร่วมกันเพื่อ รับทราบ ทบทวน ยืนยัน และปรับแก้ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการต่าง ๆ จน สามารถสรุปสภาพการจัดการขยะมูลฝอยของสำนักทางหลวงที่ 10 ในปัจจุบัน รวมทั้งปัญหา และความต้องการการพัฒนาการจัดการขยะมูลฝอยของสำนักทางหลวงที่ 10 ได้อย่างถูกต้อง แม่นตรงมากที่สุด ก็นับว่าเป็นการตรวจสอบความตรงของข้อมูลอีกทางหนึ่งด้วย

5.2 การตรวจสอบความเที่ยง ความเที่ยงในงานวิจัยโดยทั่ว ๆ ไปนั้น ไม่ค่อย เหมาะสมกับงานวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยจึงตรวจสอบความไว้วางใจได้หรือความเที่ยงของข้อมูล โดย

5.2.1 ผู้วิจัยได้แสดงถึงจุดยืนของกรอบการวิจัย การได้มาของข้อมูล วิธีการ เก็บรวบรวมข้อมูล และการเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

5.2.2 ผู้วิจัยใช้การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (triangulation) เช่นเดียวกับการตรวจสอบความตรงดังที่อธิบายไว้แล้ว

5.2.3 การตรวจสอบของนักวิจัยคนอื่น ที่สามารถจะใช้วิธีการศึกษาเดียวกัน กับผู้วิจัยตรวจทานงานวิจัยชิ้นนี้ได้

## 6. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้มาวิเคราะห์ดังนี้

6.1 การวิเคราะห์เชิงปริมาณ (quantitative analysis) ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลที่ ได้จากการสัมภาษณ์แล้วได้ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยใช้สถิติบรรยาย (descriptive statistic) วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการแจกแจง และการหาค่าร้อยละ

6.2 การวิเคราะห์เชิงคุณภาพ (qualitative analysis) ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ การศึกษาเอกสาร การประชุม และการสังเกต ที่ได้ตรวจสอบแล้วนำมาวิเคราะห์ประกอบกัน โดยผู้วิจัยได้ยึดวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) ดำเนินการตามแนวทางที่ ชาย โพลิตา (2547, หน้า 351-391) เสนอไว้ ประกอบกับคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา มีขั้นตอนดังนี้

6.2.1 การจัดระเบียบข้อมูล มี 2 ด้าน คือด้านศักยภาพเพื่อทำให้ข้อมูลเป็นระบบง่ายแก่การใช้งาน การจัดเก็บและเรียกมาใช้ได้เมื่อต้องการและอีกด้านหนึ่งคือการจัดระเบียบด้านเนื้อหาซึ่งเป็นกระบวนการค้นหาความหมายของข้อความต่างๆ ในข้อมูล เพื่อความสะดวกในการจัดประเภทข้อมูล ตามความหมายที่ปรากฏอยู่ในข้อความนั้นๆ ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้โปรแกรม Excel ช่วยในการจัดระเบียบข้อมูลที่ได้มาทั้ง 2 ด้านตามที่กล่าวมา

6.2.2 การให้รหัสข้อมูล เป็นส่วนสำคัญในกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูล โดยผู้วิจัยอ่านข้อมูลที่ได้จัดเรียงทางกายภาพแล้วอย่างละเอียด ซึ่งจะพบว่าแต่ละเรื่อง แต่ละประเด็นของข้อมูลอยู่กระจัดกระจายปะปนกันอยู่ ผู้วิจัยได้สรรหาข้อความที่มีความหมายตรงตามประเด็นที่จะวิเคราะห์หรือข้อความที่มีความหมายเชื่อมโยงกับประเด็นสำคัญ ซึ่งมีผลโดยตรงต่อการตอบคำถามตามกรอบการวิจัย จากนั้นให้รหัสข้อมูลลงไปยังข้อความที่ต้องการ โดยยึดหลักว่าข้อความที่มีความหมายเดียวกันต้องมีรหัสชื่อเดียวกัน ในการให้รหัสข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยมีวิธีการให้รหัสข้อมูล 2 แบบ ด้วยกันคือ

- 1) แบบนิรนัย (deductive)
- 2) แบบอุปนัย (inductive)

ในการให้รหัสข้อมูลแบบนิรนัยนั้นผู้วิจัยได้จัดเตรียมบัญชีรายการรหัสข้อมูลไว้ล่วงหน้าแล้วตั้งแต่ก่อนลงไปเก็บข้อมูล ซึ่งมีรหัสข้อมูลจำนวน 6 ตัวตามกรอบการวิจัย แต่หลังจากที่ทำการจัดเก็บข้อมูลและจัดเรียงทางกายภาพเรียบร้อยแล้วผู้วิจัยได้อ่านข้อมูลอย่างละเอียดอ่านเข้าไปซ้ำมาอย่างพิถีพิถันวิเคราะห์จนเห็นประเด็นเพิ่มเติม จำเป็นต้องกำหนดรหัสเพิ่มเติมอีก

6.2.3 การแสดงข้อมูล หลังจากให้ผู้วิจัยให้รหัสข้อมูลเสร็จเรียบร้อยแล้วยังคงไม่เกิดความเปลี่ยนแปลงใดๆ กับข้อมูลที่กระจัดกระจายปะปนกันอยู่ ผู้วิจัยต้องนำรหัสข้อมูลที่ให้ไว้มารวมกัน กล่าวคือ รหัสข้อมูลชื่อเดียวกันจะมาอยู่ด้วยกันพร้อมข้อความของรหัสข้อมูลนั้นๆ พร้อมบอกแหล่งที่มาของข้อมูลแต่ละชุดว่าได้มาจากข้อมูลชุดไหนและอยู่ในตำแหน่งใดของข้อมูลชุดนั้นๆ จากการรวมรหัสข้อมูลก็จะได้กลุ่มของข้อความภายใต้ประเด็นเดียวกันซึ่งมีความหมายและสัมพันธ์กัน อันจะช่วยให้ได้ความหมายของข้อมูลอีกทั้งยังทำให้ถึงความสัมพันธ์และสาเหตุของปรากฏการณ์ที่นำไปสู่การตอบคำถามการวิจัยอีกด้วย

6.2.4 การสรุปและการตรวจสอบความถูกต้องของผลการวิจัย เมื่อข้อมูลได้ผ่านวิธีการให้รหัสอย่างเป็นระบบและจัดแสดงอย่างดีแล้วผู้วิจัยจะได้ข้อมูลที่ "พูด" บอกเรื่องราว

ของตัวมันได้ว่าเจ้าหน้าที่ของสำนักทางหลวงที่ 10 ที่เข้าร่วมกระบวนการมีพฤติกรรม การจัดการขยะมูลฝอยอย่างไรในปัจจุบัน แต่สิ่งที่ได้มานั้นเป็นเพียงข้อค้นพบความจริง ผู้วิจัยจึงต้องทำหน้าที่ค้นหาสาระสำคัญ ความสัมพันธ์ของข้อมูลที่ได้มาและหาข้อสรุปว่าเพราะอะไร เจ้าหน้าที่ของสำนักทางหลวงที่ 10 ที่เข้าร่วมกระบวนการจึงมีพฤติกรรมเช่นนั้น เมื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูลจนได้ข้อสรุปแล้ว ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความถูกต้องและความน่าเชื่อถือของผลการวิเคราะห์ ดังนี้

1) การตรวจสอบภายใน ผู้วิจัยได้ตรวจสอบโดยย้อนกลับไปดูว่าข้อมูลที่ได้มาและวิธีการได้มาซึ่งข้อมูลนั้นเหมาะสมหรือมีคุณภาพดีพอหรือไม่ อีกทั้งกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลที่ถูกต้อง เครื่องครัดตามหลักการเพียงใด ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการตามหลักเกณฑ์ที่ถูกต้องเคร่งครัดตามที่กล่าวไว้แล้วนั้นในขั้นตอนของการตรวจสอบข้อมูล

2) การตรวจสอบภายนอก ผู้วิจัยใช้วิธีการฟังเสียงสะท้อนจากประชากรที่ทำการศึกษา (playback method) โดยจัดประชุมผู้มีส่วนสำคัญและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาการจัดการขยะมูลฝอยของสำนักทางหลวงที่ 10 แล้วเสนอผลการวิจัยให้ผู้เข้าร่วมประชุมรับทราบและให้ร่วมวิจารณ์ เพื่อดูว่าข้อสรุปของผู้วิจัยถูกต้องหรือไม่ในทัศนะของผู้ให้ข้อมูล ซึ่งพบว่าผู้เข้าร่วมประชุมซึ่งประกอบไปด้วยผู้มีส่วนสำคัญและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาการจัดการขยะมูลฝอยของสำนักทางหลวงที่ 10 และเป็นผู้ให้ข้อมูล มีความเห็นและยอมรับในข้อสรุปที่ผู้วิจัยนำเสนออีกทั้งยังได้ร่วมกันสะท้อนความต้องการการพัฒนาการจัดการขยะมูลฝอยของสำนักทางหลวงที่ 10 ในบางส่วนอีกด้วย

### สภาพปัจจุบันของการจัดการขยะมูลฝอยของสำนักทางหลวงที่ 10 จังหวัดสุพรรณบุรี

สภาพของการจัดการขยะมูลฝอยของสำนักทางหลวงที่ 10 มีการดำเนินการ ดังนี้

#### 1. การคัดแยกขยะมูลฝอย

##### 1.1 ความรู้เกี่ยวกับการคัดแยกขยะมูลฝอย

จากการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่มกับเจ้าหน้าที่ของสำนักทางหลวงที่ 10 ทุกคนมีความรู้ว่าจะแยกและขยะแห่งควรแยกกันทั้งแต่ยังไม่แน่ใจว่าขยะพิษหรือขยะอันตรายคือขยะประเภทใด เช่นคำกล่าวที่ว่า

“ขยะเปียกก็พวกเศษอาหารผัก ผลไม้ ใบไม้ใบหญ้านี้แหละมันก็ต้องแยกกัน ทิ้งกับพวกขยะที่แห้ง ๆ อยู่แล้ว...”

“...มันก็ควรที่จะแยกกันทิ้งนา ให้อพวกขยะเปียกกับขยะแห้ง เอาไปปนเปกัน คงสกปรกไปใหญ่! เผลอ ๆ หนอน บ้างแมลงสาบบ้าง...”

ในส่วน of ขยะมีพิษกลุ่มผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ยังไม่ค่อยแน่ใจว่าสิ่งที่ตนเองเข้าใจว่าเป็นขยะพิษนั้นถูกต้องหรือไม่อย่างไร ดังคำกล่าวที่ว่า

“ขยะพิษก็น่าจะเป็นพวก ถ่าน หลอดไฟ พวกขวดสารเคมี แล้วพวกเศษแก้ว เศษกระจกนี่ไม่แน่ใจ...”

จากการสอบถามเจ้าหน้าที่ของสำนักทางหลวงที่ 10 จำนวน 31 คน ในด้าน ความรู้เกี่ยวกับการคัดแยกขยะมูลฝอย พบว่า

1.1.1 ร้อยละ 41.9 รู้ไม่ถูกต้องโดยคิดว่าการคัดแยกขยะ หมายถึงการเก็บ รวบรวมสิ่งของที่ไม่ใช้มากองแยกๆกัน

1.1.2 ร้อยละ 16.1 ไม่รู้ว่า ขยะแบ่งได้เป็น 3 ประเภท คือขยะเปียก ขยะ แห้งและขยะมีพิษ

1.1.3 ร้อยละ 6.5 ไม่รู้ว่า ขยะบางอย่างสามารถนำกลับมาใช้ได้อีก

1.1.4 ร้อยละ 41.9 รู้ไม่ถูกต้องโดยคิดว่า กิ่งไม้ กระป๋องยากันยุง ขวด พลาสติก กระดาษ ทำนสามารถเผาทำลายได้เอง

1.1.5 ร้อยละ 12.9 ไม่รู้ว่า การทิ้งขยะโดยไม่มีการคัดแยกประเภทของขยะ จะทำให้การกำจัดขยะยากมากขึ้น

1.1.6 ร้อยละ 6.5 ไม่รู้ว่า ขยะบางอย่างสามารถนำไปขายได้

1.1.7 ร้อยละ 58.1 รู้ไม่ถูกต้องโดยคิดว่า หลอดไฟฟ้า (หลอดนีออน) ถ่าน นาฬิกา ถ่านไฟฉาย แบตเตอรี่โทรศัพท์ ห่อหุ้มชนิดกึ่งรวมกับขยะอื่นได้

1.1.8 ร้อยละ 54.8 รู้ไม่ถูกต้องโดยคิดว่า การแยกขยะแยกเพียงขยะเปียก กับขยะแห้งก็พอแล้ว

1.1.9 ร้อยละ 35.5 รู้ไม่ถูกต้องโดยคิดว่า เสื้อผ้าที่ไม่ใช้ควรเก็บทิ้งหรือเผา ทำลาย

1.1.10 ร้อยละ 19.4 รู้ไม่ถูกต้องว่า เมื่อแยกขยะแล้วสามารถนำไปทิ้งรวมใน ถังเดียวกันได้

รายละเอียดดังปรากฏในตาราง 6

ตาราง 6 จำนวนและร้อยละของเจ้าหน้าที่สำนักงานหลวงที่ 10 ที่ตอบผิดเกี่ยวกับการคัดแยกขยะมูลฝอย

	ข้อความ	จำนวน	ร้อยละ
1.	การคัดแยกขยะหมายถึง การเก็บรวบรวมสิ่งของที่ไม่ใช้มากองแยกๆ กัน	13	41.9
2.	ขยะแบ่งได้เป็น 3 ประเภท คือขยะเปียก ขยะแห้งและขยะมีพิษ	5	16.1
3.	ขยะบางอย่างสามารถนำกลับมาใช้ได้อีก	2	6.5
4.	กิ่งไม้ กระจับปกระจับ ยางขวดพลาสติก กระดาษ ท่านสามารถเผาทำลายได้เอง	13	41.9
5.	การทิ้งขยะโดยไม่มีการคัดแยกประเภทของขยะจะทำให้การกำจัดขยะยากมากขึ้น	4	12.9
6.	ขยะบางอย่างสามารถนำไปขายได้	2	6.5
7.	หลอดไฟฟ้า (หลอดนีออน) ถ่านนาฬิกา แบตเตอรี่โทรศัพท์ ถ่านไฟฉาย ห่อให้มีดซิดก็ทิ้งรวมกับขยะอื่นได้	18	58.1
8.	การแยกขยะแยกเพียงขยะเปียกกับขยะแห้งก็พอแล้ว	17	54.3
9.	เสื้อผ้าที่ไม่ใช้ควรเก็บทิ้งหรือเผาทำลาย	11	35.5
10.	เมื่อแยกขยะแล้วสามารถนำไปทิ้งรวมในถังเดียวกันได้	6	19.4

โดยสรุปกลุ่มผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ยังไม่รู้หรือรู้ไม่ถูกต้องในเรื่องของการคัดแยกขยะมูลฝอย ในประเด็นของ ความหมายของการคัดแยกขยะ ประเภทของขยะที่ต้องคัดแยก รวมถึงความรู้เกี่ยวกับการเผาทำลายขยะอันตรายหรือขยะมีพิษอีกด้วย

#### 1.2 ทักษะเกี่ยวกับการคัดแยกขยะมูลฝอย

จากการสอบถาม พบว่า กลุ่มผู้ให้ข้อมูลของสำนักงานหลวงที่ 10 มีทัศนคติเกี่ยวกับการคัดแยกขยะมูลฝอย ดังนี้

- 1.2.1 ร้อยละ 32.3 เห็นด้วย และ ร้อยละ 12.9 เห็นด้วยอย่างยิ่งว่า การคัดแยกขยะมูลฝอยเป็นหน้าที่ของหน่วยงานที่มีหน้าที่ความรับผิดชอบโดยตรง
- 1.2.2 ร้อยละ 6.5 ไม่เห็นด้วยว่า ควรมีถังขยะที่แยกประเภทของขยะ
- 1.2.3 ร้อยละ 45.2 เห็นด้วย และ 19.4 เห็นด้วยอย่างยิ่งว่า ถังขยะที่มีฝาปิดทำให้ทิ้งขยะไม่สะดวก
- 1.2.4 ร้อยละ 6.7 ไม่เห็นด้วยว่า การทิ้งขยะแต่ละครั้งควรมีการคัดแยกขยะ

เสมอ

- 1.2.5 ร้อยละ 6.5 ไม่เห็นด้วยว่า การคัดแยกขยะช่วยทำให้ปริมาณของขยะลดลง
- 1.2.6 ร้อยละ 9.7 เห็นด้วยว่า การคัดแยกขยะในบ้านก่อนทิ้งเป็นเรื่องยุ่งยาก
- 1.2.7 ร้อยละ 22.6 เห็นด้วยว่า การเก็บขยะที่ขายได้มาขายเป็นเรื่องน่าอาย
- รายละเอียดดังปรากฏในตาราง 7

ตาราง 7 ทักษะคิดต่อการคัดแยกขยะมูลฝอยของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลของสำนักทางหลวงที่ 10

ข้อความ	เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
1. การคัดแยกขยะเป็นหน้าที่ของหน่วยงานที่มีหน้าที่ความรับผิดชอบโดยตรง	12.9	32.3	3.2	48.4	3.2
2. ควรมีถังขยะที่แยกประเภทของขยะ	29.0	64.5	-	6.5	-
3. ถังขยะที่มีฝาปิดทำให้ทั้งขยะไม่สะอาด	19.4	45.2	9.7	12.9	12.9
4. การทิ้งขยะแต่ละครั้งควรมีการคัดแยกขยะเสมอ	26.7	66.7	-	6.7	-
5. การคัดแยกขยะช่วยทำให้ปริมาณของขยะลดลง	29.0	54.8	9.7	6.5	-
6. การคัดแยกขยะในบ้านก่อนทิ้งเป็นเรื่องยุ่งยาก	-	9.7	-	64.5	25.8
7. การเก็บขยะที่ขายได้มาขายเป็นเรื่องน่าอาย	-	22.6	-	48.4	29.0

จะเห็นได้ว่ากลุ่มผู้ให้ข้อมูลของสำนักทางหลวงที่ 10 มีทัศนคติเชิงลบเกี่ยวกับการคัดแยกขยะมูลฝอย กล่าวคือ 1 ใน 3 ของกลุ่มผู้ให้ข้อมูล เห็นด้วยว่า การคัดแยกขยะเป็นหน้าที่ของหน่วยงานที่มีหน้าที่ความรับผิดชอบโดยตรง บางส่วนเห็นด้วยว่า การคัดแยกขยะในบ้านก่อนทิ้งเป็นเรื่องยุ่งยากและไม่เห็นด้วยว่า การคัดแยกขยะช่วยทำให้ปริมาณของขยะลดลง

### 1.3 พฤติกรรมการคัดแยกขยะมูลฝอย

สำนักทางหลวงที่ 10 มีลักษณะพฤติกรรมการคัดแยกขยะเป็น 2 ส่วน ตามบริบทของกลุ่มผู้ให้ข้อมูล โดยส่วนแรกเป็นส่วนของผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการเกิดเศษสิ่งเหลือใช้หรือขยะมูลฝอย ได้แก่ ผู้ที่พักอาศัยในบ้านพักของสำนักทางหลวงที่ 10 และส่วนที่สองคือผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบเรื่องการทำความสะอาดของสำนักทางหลวงที่ 10

1.3.1 พฤติกรรมการคัดแยกขยะมูลฝอยของผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการเกิดเศษสิ่งเหลือใช้หรือขยะมูลฝอย

จากการสัมภาษณ์ พบว่าผู้ที่พักอาศัยในบ้านพักของสำนักทางหลวงที่ 10 มีพฤติกรรมการคัดแยกขยะโดยการแยกขยะเปียกจากการรับประทานอาหาร เช่น ถูงใส่อาหาร เศษอาหาร เศษพืชผัก เปลือกผลไม้ แยกทิ้งใส่ถุงต่างหากไว้ จากพวกขยะแห้งประเภท ขวดน้ำปลา ขวด น้ำมันพืช ขวดเครื่องดื่ม หรือภาชนะบรรจุของใช้ต่างๆ และกระดาษ สำหรับเสื้อผ้าที่ไม่ใช้ ก็จะคัดแยกใส่ถุงต่างหากไว้ เช่นคำกล่าวที่ว่า

“เราก็แยกขยะเปียกขยะแห้งเท่านั้นเอง อะไรที่มาจากในครัวก็มัดรวมๆ กันทิ้งทุกวันไม่จั้นมันเหม็น อย่างพวกเสื่อผ้าก็เก็บใส่ถุงรวมๆ ไว้ บางทีก็ทิ้งแต่ส่วนมากก็เอาไปให้คนที่บ้าน แต่ขวดที่ขายได้ก็จะขาย...”

“...ที่นี่ (สำนักทางหลวงที่ 10) เขาไม่มีถังแยกให้เรา พวกขวดพวกลังกระดาษ เราก็แยกเก็บไว้ให้ลูกน้องชายงัดกว่าไปทิ้งรวมๆ กัน เน้าเสียเปล่าๆ ให้เขายังได้หน้าได้บุญ...”

“...ขวดน้ำมันพืช น้ำปลาก็ใส่ถุงใหญ่ๆ ไว้ขาย...”

“พวกถุงที่เวลาซื้อของมาถ้ามันไม่เลอะก็เก็บแยกไว้ใช้ได้อีก ถ้าเลอะก็ลงขยะไป”

“กระดาษมัดไว้ ผมรับหนังสือพิมพ์ทุกวัน ขวดแยกๆ ไว้เก็บขาย ขวดน้ำปลาใส่ถุงละ 2 บาท”

“...เศษอาหาร ถูงแกลง จะผูกให้แน่นใส่ถุงแล้วก็ไปทิ้ง ทิ้งทุกวัน”

“...มีตะกร้าขยะของในครัวเฉพาะมันมีถุงรอง (ตะกร้า) อยู่แล้วเศษผักเปลือกผลไม้ก็ทิ้งรวมไปเตี้ยวกียกถุงไปทิ้งถังใหญ่”

สำหรับขยะพิษ เช่น กระป๋องยากันยุง ถ่านไฟฉาย ถ่านนาฬิกา แบตเตอรี่โทรศัพท์ มีการทิ้งร่วมกับขยะแห้งอื่นๆ ยกเว้น หลอดฟลูออเรสเซนต์ จะนำไปทิ้งในถังขยะภายนอกเลยโดยมีถังห่อให้มัดชิดและไม่ห่อ เช่นคำกล่าวที่ว่า

“...พวกถ่านนี้มันนานๆ ทิ้ง ปีหนึ่งสักครั้ง 2 ครั้ง ก็ทิ้งรวมไปกับขยะแห้งแหละจะให้ไปทิ้งที่ไหนล่ะ...”

“หลอดไฟก็ไปใส่ถังเลยถ้าแตกก็ห่ออะห่อยส่งสารคนเก็บเขา...”

ประเด็นที่น่าสนใจของการคัดแยกขยะภายในครัวเรือนก็คือ เมื่อแยกเป็นขยะเปียกขยะแห้งแล้วก็นำใส่ถุงรวมกันแล้วนำมาทิ้งในถังขยะใบเดียวกันเนื่องจากไม่มีถังขยะที่แยกประเภทไว้ ดังคำกล่าวที่ว่า

“เราแยก (ขยะเปียกขยะแห้ง) เป็นถุงใครถุงมันแล้วก็ใส่ถุงใหญ่ไปทิ้งถึงหน้าบ้าน จริง ๆ แล้วมันก็มีอยู่ถึงเดียนั้นแหละเราแยกให้มันไม่สกปรกเฉยๆ...”

ในประเด็นนี้มีข้อน่าสังเกตคือ คนส่วนใหญ่ที่แยกขยะแยกเพราะความเคยชินและนิสัยส่วนตัวทั้งๆ ที่การแยกขยะที่พวกคนกำลังทำอยู่ไม่ก่อเกิดประโยชน์อันใดแก่ตนเอง โดยให้เหตุผลสนับสนุนว่า รถเก็บขยะ เก็บขยะจากถังที่ใส่ไว้แล้วขยะรวมกันจากนั้นก็ไปทิ้งตามที่ได้จัดไว้ให้เท่านั้นเอง ดังคำกล่าวที่ว่า

“แยกไปอย่างนั้นแหละมันเคยเสียแล้วไม่มันจะเลอะเทอะสกปรกเวลาทิ้งก็ทิ้งถึงเดียนั้นอยู่ดี ดีก็ตรงที่พวกคนงานที่เขาเก็บขยะจะได้สบายขึ้น”

“...จะมีก็ถึงก็เท่านั้นแหละ เวลารถมาเก็บก็รถคันเดียวเท (ขยะ) รวมกันหมดไม่รู้อะไรเป็นอะไรแล้วก็ไปทิ้งที่เดียวกัน อีกหน่อยก็เหมือนเชียงใหม่หาที่ทิ้งไม่ได้...”

“ขยะที่ว่ามีพิษพวกถ่าน แบตเตอรี่อะไรเนี่ย แยกไปทิ้งก็จริง เสร็จแล้วเป็นไง คุณก็รู้มีที่ไหนเคยเอาไปกำจัดจริงจังบ้างก็ทิ้งรวมๆ กันในบ่อขยะนั่นแหละ...”

สำหรับกรณีขยะที่อยู่บริเวณนอกบ้านจะเป็นพวกกิ่งไม้ ใบไม้ เศษหญ้าที่เกิดจากการทำความสะอาดบริเวณรอบๆ บ้านของผู้พักอาศัยเองนั้น จะถูกแยกตามขนาดของกิ่งไม้ต้นไม้อ่อนโดยแขนงกิ่งเล็กจะถูกกองรวมกับใบไม้ เพื่อรอการเผา ขนาดกิ่งที่ใหญ่จะกองสุมไว้ต่างหากเพื่อรอนำไปทิ้งข้างนอก (นอกพื้นที่สำนักทางหลวงที่ 10) หากบ้านไหนไม่มีรถที่สามารถขนกิ่งไม้ดังกล่าวได้ หรือขนาดใหญ่เกินไป ก็จะกองทิ้งไว้เฉยๆ โดยไม่ทราบว่าจะทำอย่างไร ดังคำกล่าวที่ว่า

“กิ่งไม้ก็สุมไว้ที่นั่นแหละ (ชี้ให้ดูกองกิ่งไม้ ซากต้นไม้ที่ล้มสีน้ำตาลแห้งๆ เปลือกด้านนอกเริ่มมีรูพรุนๆ ด้านล่างที่เป็นช่องว่างมีใบเขียวของต้นหญ้าเบียดแทรกขึ้นมาท่ามกลางซากใบไม้สีน้ำตาลและเศษแขนงกิ่งไม้เล็ก กองสูงประมาณเกือบเท่าความสูงของบ้านชั้นล่าง) ไม่รู้จะทำอย่างไร เผาก็ไม่ได้ ลากไปทิ้งก็ไม่ไหว...”

“เศษใบไม้ กิ่งไม้เล็กๆ กองไว้รอจังหวะเผา ต้องรอดอนวันที่คนเขากลับบ้านกันบางทีก็ปลิวกระจายไปอีกต้องกวาดรวมใหม่ เผาก็ต้องดูด้วยถ้าข้างบ้านเขาดากผ้าก็เผาไม่ได้เดี๋ยวควันกับเขม่าไปจับเสื้อผ้าเขา...”

“เผาเศษเล็กเศษน้อยพวกใบไม้กิ่งไม้ เหมือนกันทุกบ้านนั่นแหละทำเหมือนๆ กันไม่มีใครว่าหรอกแต่ก็ต้องดูด้วยว่าใครตากผ้าไว้หรือเปล้า พวกกิ่งใหญ่เผาไม่ได้ รอไว้เยอะก็เผาไม่ได้เหมือนกันควันมันฟุ้งมาก ต้องลากไปทิ้งข้างนอกที่บ่อขยะโน่น...”

1.3.2 พฤติกรรมการคัดแยกขยะมูลฝอยของผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบเรื่องการทำ ความสะอาดของสำนักทางหลวงที่ 10

ผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบเรื่องการทำความสะดวกของสำนักทางหลวงที่ 10 เป็นผู้ดูแลความสะดวกบริเวณพื้นที่สาธารณะของสำนักทางหลวงที่ 10 และภายในอาคารของสำนักงาน ทุกคนจะมีการคัดแยกประเภทของขยะมูลฝอยเพื่อเก็บไว้ขายหรือทิ้ง ซึ่งอาจแบ่งเป็น 2 ลักษณะด้วยกันดังนี้

1) ขยะมูลฝอยทั่วไป เช่น ขยะมูลฝอยจากอาคารสำนักงาน จากถังขยะของครัวเรือนที่นำไปทิ้งแล้ว แต่ละคนจะทำการแยกขยะมูลฝอยที่ขายได้เก็บไว้ เช่น ขวดน้ำ ขวดเหล้า ขวดเบียร์ กระดาษ ลังกระดาษ กระจก รวมถึงเสื้อผ้าที่พบและยังใช้ประโยชน์ได้จะเก็บไว้ใช้ ดังคำกล่าวที่ว่า

“เก็บขายกันเกือบทุกคนแหละ จะมีรถเข้ามาซื้อประจำตามบ้าน (พัก) ก็เหมือนกันเห็นขายกันเยอะนะ ไม่มีใครขายเหมือนเมื่อก่อน แต่บางบ้านเขาไม่ขายก็จะทิ้งไว้ในถัง (ขยะ) หน้าบ้านเราก็ไปเก็บแยก ๆ ไว้ จะเป็นพวกขวดน้ำ ขวดเหล้า ขวดเบียร์...”

“ของสำนักงานก็จะมีเจ้าของ ใครเป็นคนดูแลอาคารไหนก็เก็บที่นั่น ส่วนใหญ่เป็นพวกกระดาษ ขวดน้ำ เขาก็ใส่ตะกร้าข้างหลังโน้น (บริเวณประตูด้านนอกอาคาร) บางทีเสียดายนะถูกกับข้าวบ้างขนมบ้างมันปนกันเป็นอันกั้ใช้ไม่ได้ เก็บทุกบ้าย แล้วก็ไปทิ้งถังขยะอีกที”

“บางทีเขา (คนที่บ้านพัก) เอาเสื้อผ้าใส่ถุงกองแยกไว้ข้างถังกั้นแหละ ยังที่อยู่เราใช้ได้ก็เอาไปใช้ ใช้ไม่ได้ก็ทิ้งไป...”

“ไปดูขยะในถังที่ตามบ้านเขาทิ้งกันอะไรขายได้ก็เก็บมาขาย แต่บางทีมั่วยุ่ง ๆ ก็ไม่ทันรถขยะ (หัวเราะ) พวกนี้เขาก็ไปแยกขายอีก...”

“ผมเก็บพวกเศษเหล็ก สายไฟ ตะปู ไม่เหมือนพวกผู้หญิงเก็บกันทุกอย่าง...”

2) ขยะมูลฝอยที่มาจากการตัดหญ้า การตัดแต่งกิ่งไม้ การขุดลอกคูร่องน้ำหรือท่อระบายน้ำ จะนำไปทิ้งในที่ที่จัดไว้ หรือกองทิ้งไว้ตามประเภทของขยะนั้นๆ ดังคำกล่าวที่ว่า

“ใบไม้ใบหญ้ากิ่งไม้เล็ก ๆ ก็ไปทิ้งในบ่อของที่นี่ (สำนักทางหลวงที่ 10) กิ่งใหญ่บางคนก็เก็บไปเผาถ่าน บางทีก็ใส่รถขนไปทิ้งบ่อขยะข้างนอกห่างไปสัก 20 กิโลเมตรคงได้”

“พวกเศษสวะ เศษโคลนตามที่ลอกคูบางที่ก็กองไว้ข้าง ๆ นั้นแหละ”

ประเด็นที่น่าสนใจเกี่ยวกับการคัดแยกขยะมูลฝอยเพิ่มเติมก็คือ การได้รับอันตรายจากขยะที่เป็น ขวดแตก แก้วแตก ของผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบเรื่องการทำความสะดวกของสำนักทางหลวงที่ 10 โดยเกิดจากการคัดแยกขยะในถังที่ทิ้งจากบ้านเรือน บางครั้งเกิดจากการปฏิบัติงาน เช่น คำกล่าวที่ว่า

“บางทีพวกขวดกระทิงแดง เอ็ม (M.100) ใครโยนทิ้งไว้ในสนามเวลาตัดหญ้าก็ถูกมันแตกกระเด็นโดน หัวบ้าง ขาบ้าง ได้แผลไป”

“โดนเศษแก้ว (บาด) เหมือนกันถ้าไม่ระวัง เวลาไปเลือกขยะในถัง”

โดยสรุปอาจกล่าวได้ว่า การคัดแยกขยะมูลฝอยของสำนักทางหลวง ที่ 10 ไม่เป็นไปตามหลักวิชาการ แต่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของผู้คัดแยกขยะร่วมกับสภาวะของสิ่งแวดล้อม และลักษณะเฉพาะของขยะมูลฝอยนั้นๆ ซึ่งในบางโอกาสก่อให้เกิดอันตรายแก่ผู้รับผิดชอบด้านการทำความสะอาดของสำนักทางหลวงที่ 10 อีกด้วย ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก การขาดความรู้หรือรู้ไม่ถูกต้องรวมถึงการมีทัศนคติเชิงลบเกี่ยวกับการคัดแยกขยะมูลฝอยดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น

## 2. การกำจัดขยะมูลฝอยโดยการทำปุ๋ยหมัก

### 2.1 ความรู้เกี่ยวกับการกำจัดขยะมูลฝอยโดยการทำปุ๋ยหมัก

จากการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่มกับเจ้าหน้าที่ของสำนักทางหลวงที่ 10 พบว่า ส่วนใหญ่ไม่มีความรู้เรื่องการกำจัดขยะมูลฝอยโดยการทำปุ๋ยหมัก มีเพียงส่วนน้อย (4 คน จาก 17 คน) ที่เคยเห็นหรือมีประสบการณ์ในการกำจัดขยะมูลฝอยโดยการทำปุ๋ยหมัก เช่น คำกล่าวที่ว่า

“...ไม่รู้หรือกว่า (ปุ๋ยหมัก) เขาทำอย่างไร ไม่ได้สนใจ...”

“เคยเข้าอบรมเรื่องปุ๋ยหมัก น้ำหมัก สารไล่แมลง อยู่ที่บ้าน (สิงห์บุรี) ก็ทำกับน้องสาวเนี่ย (ยกขวดน้ำหมักชีวภาพให้ดู) ก็แบ่งมาใช้ที่นี่...”

จากการสอบถามเจ้าหน้าที่ของสำนักทางหลวงที่ 10 จำนวน 31 คน พบว่า

2.1.1 ร้อยละ 32.3 ไม่รู้ว่า เศษอาหาร เศษพืชผักมีประโยชน์ต่อต้นไม้

2.1.2 ร้อยละ 19.4 ไม่รู้ว่า เศษอาหาร เศษพืชผัก ที่เหลือจากการประกอบอาหารสามารถนำไปทำปุ๋ยหมักได้

2.1.3 ร้อยละ 3.2 ไม่รู้ว่า ปุ๋ยหมักสามารถใช้ได้กับ ไม้ดอก ไม้ประดับ ไม้ยืนต้น และพืชผักที่เราปลูกได้

รายละเอียดดังปรากฏในตาราง 8

ตาราง 8 จำนวนและร้อยละของเจ้าหน้าที่สำนักทางหลวงที่ 10 ที่ตอบผิดเกี่ยวกับการ  
กำจัดขยะมูลฝอยโดยการทำปุ๋ยหมัก

	ข้อความ	จำนวน	ร้อยละ
1.	เศษอาหาร เศษพืชผักมีประโยชน์ต่อต้นไม้	10	32.3
2.	เศษอาหาร เศษพืชผัก ที่เหลือจากการประกอบอาหารสามารถนำไปทำปุ๋ยหมักได้	6	19.4
3.	ปุ๋ยหมักสามารถใช้ได้กับ ไม้ดอก ไม้ประดับ ไม้ยืนต้น และพืชผักที่เราปลูกได้	1	3.2

สำหรับความรู้ในเรื่องของการกำจัดขยะมูลฝอยโดยการทำปุ๋ยหมักนั้น ส่วนใหญ่รู้ว่าเศษอาหาร เศษพืชผัก ที่เหลือจากการประกอบอาหารสามารถนำมาทำปุ๋ยหมักใช้กับ ไม้ดอก ไม้ประดับหรือพืชทั่วๆ ไป แต่ส่วนใหญ่ไม่รู้ว่ากำจัดขยะมูลฝอยโดยการทำปุ๋ยหมักนั้นมีวิธีทำอย่างไร

#### 2.2 ทักษะคิดเกี่ยวกับการกำจัดขยะมูลฝอยโดยการทำปุ๋ยหมัก

จากการสอบถาม พบว่า กลุ่มผู้ให้ข้อมูลของสำนักทางหลวงที่ 10 มีทัศนคติเกี่ยวกับการกำจัดขยะมูลฝอยโดยการทำปุ๋ยหมัก ดังนี้

2.2.1 ร้อยละ 6.5 ไม่เห็นด้วย และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งว่า การกำจัดขยะมูลฝอยโดยการนำไปทำปุ๋ยหมักเป็นเรื่องที่ควรทำ

2.2.2 ร้อยละ 16.1 เห็นด้วยว่า การทำปุ๋ยหมักเหมาะสำหรับคนที่ไม่ได้อยู่บ้านพัก

2.2.3 ร้อยละ 32.3 เห็นด้วย และร้อยละ 16.1 เห็นด้วยอย่างยิ่งว่า การทำปุ๋ยหมักจากขยะเป็นเรื่องยุ่งยาก

รายละเอียดตั้งปรากฏในตาราง 9

ตาราง 9 ทศนคติต่อการกำจัดขยะมูลฝอยโดยการทำปุ๋ยหมักของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลของสำนัก  
ทางหลวงที่ 10

ข้อความ	เห็น ด้วย อย่าง ยิ่ง	เห็น ด้วย	ไม่ แน่ใจ	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็น ด้วย
1. การกำจัดขยะโดยการนำไปหมักทำปุ๋ย เป็นสิ่งที่ควรทำ	9.7	77.4	6.5	6.5	6.5
2. การทำปุ๋ยหมักเหมาะสำหรับคนที่ไม่ได้ อยู่บ้านพัก	-	16.1	16.1	58.1	9.7
3. การทำปุ๋ยหมักจากขยะเป็นเรื่องยุ่งยาก	16.1	32.3	25.8	22.6	3.2

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลของสำนักทางหลวงที่ 10 ประมาณ 1 ใน 3 ของกลุ่มผู้ให้ข้อมูล มี  
ทัศนคติเชิงลบ โดยเห็นด้วยว่า การทำปุ๋ยหมักจากขยะมูลฝอยเป็นเรื่องยุ่งยาก ในขณะที่  
บางส่วนไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งว่า การกำจัดขยะมูลฝอยโดยการนำไปทำปุ๋ยหมักเป็นสิ่งที่ควรทำ

### 2.3 พฤติกรรมกำจัดขยะมูลฝอยโดยการทำปุ๋ยหมัก

จากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลของสำนักทางหลวง ที่ 10 พบว่า ไม่มีการ  
กำจัดขยะมูลฝอยโดยการทำปุ๋ยหมัก ในส่วนของบ้านพักอาศัย สืบเนื่องจากเหตุผลหลาย  
ประการ เช่น ปริมาณของขยะมีไม่มากพอ กลิ่นของการทำปุ๋ยหมัก ไม่มีความจำเป็นต้องใช้ปุ๋ย  
หมัก เป็นต้น ดังคำกล่าวที่ว่า

“ไม่เคยทำ...แต่โดยส่วนตัวคิดว่ามันไม่เหมาะ วันๆ มีเศษอาหารนิดๆ หน่อยๆ  
บางทีมีแค่กับข้าว 2 ดูกจะเอาอะไรเหลือไปทำ...มันไม่เหมาะทั้งปริมาณและเวลา”

“ปุ๋ยพวกนี้กลิ่นมันเหม็นถ้าอยู่บ้านตัวเองก็ไปอย่าง ถ้ามาทำที่นี่ (บ้านพัก) มัน  
น่าเกลียด เกรงใจเพื่อนบ้าน เคยมีบ้านโน้นทำ นานแล้วกลิ่นมันแรงมากไม่ได้หอรอกมันอยู่กัน  
ส่วนรวม”

“พื้นที่มีแค่เนี่ยจะปลูกอะไรได้ ทำมาก็จะไปใช้กับอะไร”

แต่ในขณะเดียวกันโดยส่วนรวมของสำนักทางหลวง ที่ 10 มีความจำเป็นต้องใช้ปุ๋ย  
อินทรีย์ในการบำรุงต้นไม้ของสำนักงานจำนวนมาก ซึ่งต้องไปขอจากสำนักงานใหญ่มาใช้  
เนื่องจากไม่มีการจัดทำของหน่วยงานเอง จากเหตุผลที่ว่า ใช้ระยะเวลาในการหมักไม่ทัน  
กับการใช้งาน ดังคำกล่าวที่ว่า

“ต้นไม้เยอะแยะ ต้องใส่ปุ๋ยทั้งนั้นแหละไม่จ้ะก็ไม่งาม เรา (สำนักทางหลวงที่ 10) ไม่มีปุ๋ยของเราหรอกแต่ไปขอสำนักงานใหญ่มาใช้บ้าง ซื้อม้าง”

“มันน่าจะทำนะ ดัดหญ้าทุกอาทิตย์เศษใบไม้ก็ทิ้งไว้เฉยๆ ในบ่อนั้นแหละ เป็นปี กว่า จะย่อยสลาย พอตัวล่างย่อยข้างบนก็ทิ้งไปทับๆ กัน ไม่รู้จะเอามาใช้ยังไง”

“สัก 3 ปี 4 ปี ที่แล้วซีที่เคยทำในบ่อโน้นแหละ โอ๊ยต้องคอยกลับคอยพลิก (เศษใบไม้) ฉีดน้ำบ้าง เป็นปีๆ เสนยยากกว่าจะได้ใช้ มันน่าจะมึวิธีทำที่ง่ายกว่านี้ แต่เราไม่รู้เท่านั้นเอง”

โดยสรุปในเรื่องของพฤติกรรมการกำจัดขยะมูลฝอยโดยการทำปุ๋ยหมักของสำนักทางหลวงที่ 10 พบว่า ไม่มีการดำเนินการเกี่ยวกับการกำจัดขยะมูลฝอยโดยการทำปุ๋ยหมัก ด้วยเหตุผลหลากหลายตามบริบทของกลุ่มผู้ให้ข้อมูล กล่าวคือ ส่วนของผู้พักอาศัยตามบ้านพักไม่ใช้วิธีการกำจัดขยะมูลฝอยโดยการทำปุ๋ยหมัก เนื่องจากไม่มีความจำเป็นต้องใช้ปุ๋ยหมัก สำหรับใน ส่วนของผู้มีหน้าที่รับผิดชอบด้านการทำความสะอาดของสำนักทางหลวง ที่ 10 มีความต้องการทำและใช้ปุ๋ยหมัก รวมถึงมีปริมาณของขยะจากใบไม้จำนวนมาก แต่ขาดความรู้และวิธีการดำเนินการที่เหมาะสมในการทำปุ๋ยหมัก

### **ปัญหาและความต้องการการพัฒนาการจัดการขยะมูลฝอยของสำนักทางหลวงที่ 10 จังหวัดสุพรรณบุรี**

จากการประชุมกลุ่มเพื่อฟังเสียงสะท้อนของผู้ให้ข้อมูลสำคัญโดยผู้วิจัยนำข้อค้นพบเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยของสำนักทางหลวงที่ 10 ที่ได้จากวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลต่างๆ มาเสนอให้กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้รับรู้ เมื่อวันที่ 9 มิถุนายน พ.ศ.2550 เวลา 13.00-15.30 น. ณ อาคารส่วนอำนวยความสะดวก ของสำนักทางหลวงที่ 10 เพื่อสร้างเวทีและโอกาสให้ผู้มีส่วนสำคัญและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาการจัดการขยะมูลฝอยของสำนักทางหลวงที่ 10 ทุกฝ่ายได้มาร่วมกันเรียนรู้ รับรู้ ทบทวน ปรับแก้ และยืนยันข้อมูล โดยประกอบด้วยเจ้าหน้าที่ของสำนักทางหลวงที่ 10 ที่เข้าร่วมกระบวนการ จำนวน 13 คน จำแนกเป็นผู้มีหน้าที่รักษาความสะอาดจำนวน 11 คน (เจ้าหน้าที่ผู้ดูแลประจำอาคารสำนักงานจำนวน 4 คน เจ้าหน้าที่ดูแลสนามและสวนหย่อมจำนวน 7 คน) และเจ้าหน้าที่และครอบครัวที่อาศัยอยู่ภายในพื้นที่สำนักทางหลวงที่ 10 จำนวน 2 คน รวมถึงวิธีการนำเสนอข้อมูลเป็นเอกสารให้แก่กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเป็นรายบุคคลอีกด้วย ซึ่งทั้งจากการจัดเวทีและแจกเอกสารสรุปนั้น ผู้วิจัยได้นำเสนอการจัดการขยะมูลฝอยของสำนักทางหลวงที่ 10 ที่เป็นของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลเพื่อให้ทุกคนได้รับรู้ ทบทวน และยืนยันที่ละประเด็นจนครบทุกประเด็น ซึ่งทุกคนเห็นพ้องต้องกันว่า สภาพปัจจุบันของการจัดการขยะมูลฝอยของสำนักทางหลวงที่ 10 นั้นไม่เหมาะสม ผู้เข้าร่วมประชุมเห็นพ้องต้องกันว่าควรมีแนวทางในการดำเนินการร่วมกันของทุกส่วนที่เกี่ยวข้องเพื่อปรับเปลี่ยนการจัดการขยะมูลฝอยให้ถูกต้อง เหมาะกับบริบทและความต้องการของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ในประเด็นต่อไปนี้

### 1. การคัดแยกขยะมูลฝอย

ปัญหาสำคัญ คือ การคัดแยกขยะมูลฝอยของสำนักทางหลวงที่ 10 ไม่เป็นไปตามหลักสุขาภิบาล แต่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของผู้คัดแยกขยะร่วมกับสภาวะของสิ่งแวดล้อมและลักษณะเฉพาะของขยะมูลฝอยนั้นๆ สืบเนื่องมาจากการขาดความรู้หรือรู้ไม่ถูกต้องในเรื่องของการคัดแยกขยะมูลฝอย ในประเด็นของ ความหมายของการคัดแยกขยะ ประเภทของขยะที่ต้องคัดแยก รวมถึงความรู้เกี่ยวกับการเผาทำลายขยะอันตรายหรือขยะพิษ รวมทั้งการมีทัศนคติเชิงลบเกี่ยวกับการคัดแยกขยะมูลฝอยและปัญหาสำคัญอีกประการหนึ่งคือ ไม่มีถังขยะแยกประเภทขยะไว้รองรับขยะมูลฝอยตามจุดต่างๆ จึงมีความต้องการได้รับความรู้เรื่องการคัดแยกขยะมูลฝอย และควรประสานงานกับองค์การบริหารส่วนตำบลตอนก้ำยานให้จัดหาถังขยะแยกประเภทขยะไว้รองรับขยะมูลฝอยตามจุดต่างๆ ให้เพียงพอ

### 2. การกำจัดขยะมูลฝอยโดยการทำปุ๋ยหมัก

ปัญหาสำคัญ คือ สำนักทางหลวงที่ 10 ไม่มีการดำเนินการเกี่ยวกับการกำจัดขยะมูลฝอยโดยการทำปุ๋ยหมัก เพราะขาดความรู้วิธีดำเนินการที่เหมาะสมในการทำปุ๋ยหมัก แต่ต้องการทำและใช้ปุ๋ยหมักเพราะใบไม้มีจำนวนมาก จึงมีความต้องการได้รับความรู้เรื่อง การกำจัดขยะมูลฝอยโดยการทำปุ๋ยหมักและวิธีการดำเนินการที่เหมาะสมในการทำปุ๋ยหมัก

ซึ่งอาจสรุปภาพรวมของปัญหาและความต้องการการพัฒนาการจัดการขยะมูลฝอยของสำนักทางหลวงที่ 10 ตามรายละเอียดดังปรากฏในตาราง 10

ตาราง 10 สรุปสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการการพัฒนาการจัดการขยะมูลฝอยของสำนักทางหลวงที่ 10 จังหวัดสุพรรณบุรี

การจัดการขยะมูลฝอย	สภาพปัจจุบัน	ปัญหา	ความต้องการการพัฒนา
1. การคัดแยกขยะมูลฝอย	การคัดแยกขยะมูลฝอยไม่เป็นไปตามหลักสุขาภิบาล แต่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของผู้คัดแยกขยะร่วมกับสภาวะของสิ่งแวดล้อมและลักษณะเฉพาะของขยะมูลฝอยนั้นๆ	1. ขาดความรู้หรือรู้ไม่ถูกต้องในเรื่องของการคัดแยกขยะมูลฝอย 2. ไม่มีถังขยะแยกตามประเภทขยะไว้รองรับขยะมูลฝอย	1. ต้องการได้รับความรู้ เรื่องการคัดแยกขยะมูลฝอย 2. ต้องการมีถังขยะแยกตามประเภทขยะไว้รองรับขยะมูลฝอยอย่างเพียงพอ

ตาราง 10 (ต่อ)

การจัดการ ขยะมูลฝอย	สภาพปัจจุบัน	ปัญหา	ความต้องการ การพัฒนา
2. การกำจัดขยะ มูลฝอยโดยการ ทำปุ๋ยหมัก	1. ไม่มีการกำจัดขยะ มูลฝอยโดยการทำ ปุ๋ยหมัก 2. มีทัศนคติว่าการทำ ปุ๋ยหมักจากขยะเป็น เรื่องยุ่งยาก	ขาดความรู้เรื่องการทำ ปุ๋ยหมัก	1. ต้องการได้รับ ความรู้เรื่องการทำ ปุ๋ยหมัก 2. ต้องการทำ ปุ๋ยหมัก



ภาพ 9 สภาพปัจจุบันของการจัดการขยะมูลฝอยของสำนักทางหลวงที่ 10 จังหวัดสุพรรณบุรี